

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Список використаних джерел:

1. Базима Н. В. Розвиток мовлення дітей з аутизмом. Харків : Ранок, 2018. 144 с.
2. Гаяш О. В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2016. 120 с.
3. Миронова С. П. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання // Комплексний супровід дітей з психофізичними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційного центру : матеріали III-ї Міжнародної наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2014 р., м. Луганськ). / за заг. ред.. Т.В. Махукової. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. С.137-139.
4. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. / [за заг. ред. Колупасової А. А.]. К.: ТОВ ВПЦ «Літопис-XX». 2010. (Серія «Інклюзивна освіта»: у 9 книгах).
5. Скрипник Т. В. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / за заг. ред. Т. В. Скрипник. Київ, 2013. 234 с.

Форосян О. І., Загранична В. О.

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Постановка проблеми. Розглянута тема психічного здоров'я дітей з розладами аутистичного спектру, а саме проблеми, які пов'язані з інтеграцією дітей з розладом аутистичного спектру (РАС) у широкий соціум, їх реабілітація та забезпечення їх освітою.

Зростає потреба у розробці ефективних технологій психолого-педагогічного та медико-соціального супроводу засвоєння ними соціального, культурного та інформаційного простору, становлення особистості та формування міжсуб'єктної комунікації. Одним із способів підвищення ефективності інтеграції дітей з РАС у суспільство є проведення з ними корекційно-розвивальних занять із фахівцями із застосуванням терапії за допомогою тварин (В. Жеребятьєва, С. Посохова, П. Сєдова) [1, с. 55].

Тобто, анімалотерапія (від лат. animal – тварина; також зоотерапія або петтерапія) – це вид терапії, в якій використовують тварин та їх образи для надання психотерапевтичної допомоги (Г. Лаврик). Ця тема на сьогодні є досить актуальною, так як в останні роки значно зросла у зв'язку зі зростанням соматичних і нервово-психічних захворювань [2].

Як самостійний метод лікування анімалотерапія отримала свій розвиток з другої половини ХХ ст., коли в дослідженні взаємодії людини і тварин стали застосовувати наукові методи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В результаті досліджень вагомий внесок у цей напрямок вніс Л. А. Орбелі. Відповідно до нього уявленням, у ході прогресивної еволюції відбувалося збільшення пластичності поведінки організмів. Поетапний розвиток проміжних форм сигнальних систем забезпечило можливість використання символів замість

реальних об'єктів на перехідному рівні відображення психікою реальної дійсності Зв'язування незнайомого знаку з узагальненим уявленням про клас реальних явищ свідчить у тому, що у корі головного мозку тварини складається механізм утворення понять [3, с. 59].

У сучасному суспільстві застосування методів анімалотерапії у світі дедалі більше підвищується, оскільки кількість дітей та підлітків з особливостями розвитку збільшується. Традиційна медицина може покращити фізичний стан, але часто таким дітям потрібна психоемоційна підтримка, допомога в адаптації та соціалізації. І тут застосовуються методи анімалотерапії, як нетрадиційні методи роботи з дітьми з РАС, які довели свою ефективність при грамотному психолого-педагогічному підході. Цьому є пояснення. Діти охоче йдуть на контакт із тваринами, розкриваючись перед ними, що їм складно зробити з дорослими людьми, тим більше з лікарями. При тривалих та регулярних заняттях з тваринами, за допомогою анімалотерапії можна досягти позитивних результатів у подоланні багатьох захворювань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення цієї теми проводилося, спираючись переважно на роботи таких іноземних дослідників як: Вільям Тьюк, Борис Левінсон, Goddard, Gilmer, Ф. Найтінгейл, Ф. Уілкінс.

Метою написання статті є аналіз анімалотерапії, застосування її в корекційній роботі з дітьми з розладом аутистичного спектру, дослідити вплив методу анімалотерапії (іпотерапії за методом Ю. Лаллері) на самопочуття дітей з розладом аутистичного спектру.

Виходячи з мети дослідження, нами були поставлені наступні завдання:

1. провести теоретичний аналіз проблеми застосування анімалотерапії у практиці корекційно-педагогічної роботи;
2. розглянути роль, форми та функції основних корекційно-педагогічних складових понять методів анімалотерапії;
3. визначити методи та технології анімалотерапії у роботі з дітьми з розладом аутистичного спектру;
4. провести практико-педагогічне дослідження щодо застосування методів анімалотерапії (іпотерапії) під час роботи з дітьми з розладом аутистичного спектру та виявити її вплив.

Аутизм є серйозним розладом психіки, яке значною мірою знижує рівень адаптації людей та їх соціалізацію у навколишньому світі. Розлад проявляється у віці до 2-2,5 років (рідше в 3-5 років) і проявляється порушенням потреби у спілкуванні та здатності до соціальної взаємодії, характеризується стереотипністю поведінки, діяльності, інтересів та ігор. У ранньому віці РАС досить складно діагностувати [4].

Ми вважаємо, що це пов'язано з тим, що різні моторні та мовні особливості поведінки дитини можна віднести за рахунок віку та особливостей характеру. Якщо вчасно помітити хворобу та почати реабілітацію, то у дорослому віці таким людям буде легше взаємодіяти з навколишнім світом.

Насьогодні класифікація РАС, прийнята МКБ-10 і адаптована для застосування в Україні, включає синдром Каннера, атиповий аутизм, синдром Аспергера та інші загальні розлади психологічного розвитку. Діагностичними критеріями перерахованих аутистичних розладів є такі [5]:

1. Якісні порушення соціальної взаємодії (неможливість у спілкуванні використовувати погляд, мімичні реакції, жести та позу; нездатність до формування взаємодії з однолітками на ґрунті спільних інтересів, діяльності, емоцій; нездатність до встановлення адекватних віку форм спілкування; нездатність до соціально-опосередкованого емоційного реагування; нездатність до спонтанного переживання радості, інтересів або до спільної діяльності з оточуючими).

2. Якісні зміни комунікації (затримка або повна зупинка у розвитку розмовної мови; відносна або повна неможливість вступити в спілкування або підтримати мовленнєвий контакт на відповідному рівні з іншими особами; стереотипії у мовленні чи неадекватне використання слів та фраз; відсутність

символічних ігор ранньому віці, ігор соціального змісту).

3. Обмежені та повторювані стереотипні шаблони у поведінці, інтересах, діяльності (звернення до одного або декільком стереотипним інтересам, аномальним за змістом, фіксація на неспецифічних, дисфункційних поведінкових формах або ритуальних діях, стереотипні рухи у верхніх кінцівках чи складні рухи всім тілом; переважна зайнятість окремими об'єктами або нефункціональними елементами ігрового матеріалу).

4. Неспецифічні проблеми - страхи, фобії, збудження, порушення сну та звичок, прийому їжі, напади люті, агресія, самоушкодження.

5. Маніфестація симптомів до трирічного віку (від лат. manifestatio - виявлення, прояв) - це розвиток виражених клінічних проявів хвороби.

На даному етапі роботи ми визначили як анімалотерапія впливає на розвиток мови дітей з розладом аутистичного спектру.

Використання традиційних та нетрадиційних методик, технік та прийомів роботи з дітьми з розладом аутистичного спектру допомагає впоратися з проблемами у розвитку (у навчанні, поведінці), підвищує працездатність, покращує пам'ять, надає допомогу у профілактичній та корекційно-розвиваючій діяльності.

Анімалотерапевтичний метод розширює сенсорний досвід дитини, розвиває цілісність сприйняття, дає імпульс фантазії та уяві, знижує емоційну напруженість, агресивність, полегшує зняття загальмованості, зменшує відчуття тривоги у дітей.

Висновок. Таким чином, зазначимо, що, наукові результати, отримані в численних дослідженнях, мають непогані успіхи в їх використанні. Особливо в нашій країні стрімко розвивається іппотерапія (лікувальна верхова їзда). Є підтверджені факти, що діти з розладом аутистичного спектру впродовж 3-4 занять стають більш розкутими, покращується мова та координація рухів.

Список використаних джерел:

1. Основи зоопсихології: навч. посіб. / В. П. Руденко, В. М. Серватюк, А. Ю. Троцький та ін. Хмельницький: Вид-во НАПВУ, 2000. 302 с.
2. American Veterinary Medical Association (AVMA). (2012). U.S. pet ownership and demographics sourcebook. Schaumburg, IL: Author.
3. Banks, M.R., & Banks, W.A. (2002). The effects of animal-assisted therapy on loneliness in an elderly population in long-term care facilities. *The Journals of Gerontology, Series A, Biological Sciences and Medical Sciences*, 57(7), M428-432.
4. Barak, Y., Savorai, O., Mavashev, S., & Beni, A. (2001). Animal-assisted therapy for elderly schizophrenic patients: A oneyear controlled trial. *The American Journal of Geriatric Psychology*, 9(4), 439-442.
5. Beetz, A., Uvnas-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234.

Форостян О. І., Калинич В. В.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РАНЬОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Постановка проблеми. Видозмінилися зміст, мета і стратегічні напрями усіх ланок освіти, аби демократизувати й гуманізувати її відповідно до світових стандартів. Модернізація освіти визнана пріоритетом у суспільстві (Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття)), Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти тощо). Наразі визначено й пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку національної освіти: особистісна орієнтація; створення для всіх громадян рівних можливостей у здобутті якісної освіти; постійне підвищення її якості, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток безперервної освіти та навчання упродовж життя; забезпечення освітніх потреб осіб з особливостями психофізичного розвитку тощо. Створено нову законодавчо-нормативну базу, яка визначає стратегічні завдання та регулятивні механізми освіти у всіх її ланках – від дошкілля до вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні та політичні труднощі попередніх десятиліть і сучасного державотворення позначились і на сфері освіти. Водночас, як зауважують провідні науковці (В.Андрущенко, І.Бех, С.Гончаренко, В.Зязюн, В.Кремень, В.Таланчук та ін.), нового ідейного стимулу набули педагогічна наука й освітянська практика, орієнтуючись на національні пріоритети й надбання попередніх поколінь, враховуючи світовий досвід, вони є вагомим підґрунтям для розвитку сучасної освіти в Україні.

Завдяки інноваційним ініціативам та дослідженням кількох груп науковців розгорнулася концептуальна наукова робота, яка може стати системною, базовою щодо нових підходів в окремих напрямках спеціальної освіти (В.Засенко, А.Колупаєва, С.Кульбіда, С.Литовченко, О.Фодоренко, А.Замша, та ін.). Такі завдання потребують проведення фундаментальних порівняльних, пролонгованих досліджень у різних напрямках, менеджменту